

Автор:

Ярошик Ганна Сергіївна,
студентка 51 ОВм групи

Науковий керівник:

Франчук Василь Михайлович,
доцент кафедри комп'ютерної інженерії

ФОРМИ І МЕТОДИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Анотація. Метою дослідження є моніторинг якості освіти, який слід розглядати як інструмент методичного й управлінського забезпечення державного стандарту початкової загальної освіти; моніторинг – це регулярне безперервне контролююче відстеження якісних результатів навчання, виховання, розвитку учнів у системі «вчитель-учень». Педагогічний моніторинг є формою організації, збору, збереження, обробки і поширення інформації, що забезпечує безперервне відстеження стану викладання і рівня навчальних досягнень учнів. Тому, ми можемо спостерігати як гідні позиції навчання, так і велику кількість недоліків.

Ключові слова: моніторинг якості освіти, педагогічний моніторинг, форми перевірки знань, контроль рівня знань, критерії тестів.

Вступ. Моніторинг якості початкової освіти – це обов'язкова самостійна ланка управлінської діяльності. Щоб бути ефективним, він має стати системою, у якій поєднано усі види контролю і оцінювання, упорядковано об'єкти, процедури й інформацію у часі і просторі, передбачено види, форми, критерії оброблення даних та їх подальше використання з метою впливу на якість початкової освіти на різних рівнях управління. У цьому разі можна буде відстежувати рівень реалізації цілей початкової освіти, у тому числі тих, які визначають особистісний розвиток дітей, їх здоров'я, помітити найважливіші зміни у її якості і здійснити відповідні кроки як для корекції стану, так і обґрунтованого матеріального і морального відзначення найкращих педагогів.[2]

Постановка задачі. Основними завданнями освітнього моніторингу ми визначили: вивчення зв'язку між успішністю учнів і соціальними умовами їхнього життя; оцінювання кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного, лабораторного оснащення закладу; оцінювання впливу на навчальний процес державних стандартів, навчальних програм, методичного і технічного обладнання.

Досвід показує, що функціональними завданнями моніторингу є не лише визначення якості освітнього процесу, а саме якості знань, умінь і навичок учнів, оволодіння творчими навичками вихованості учнів, розвитку особистості, а й корекція навчально-виховної роботи, яка базується на визначенні шляхів удосконалення діяльності навчального закладу, класу, окремого учня чи навчально-виховного процесу в цілому.

Мета роботи. Метою дослідження є вимірювання «приросту знань», ступінь сформованості умінь і навичок, аналіз динаміки і ефективності процесу навчання.

Основна частина. Основними формами організації перевірки знань учнів у сучасних навчальних закладах є, насамперед, такі: індивідуальна, групова, фронтальна перевірка, самоконтроль та інші.

В своїй більшості автори наукових праць виокремлюють такі методи здійснення контролю знань: письмовий, графічний, практичний, програмований, тестовий, за допомогою аудіовізуальних технічних засобів. Березняк Є.С. і Сухорський С.Ф., крім різноманітних видів контролю щодо засвоєння знань, акцентують свою увагу на **тематичній перевірці**.

За повідомленням Буркіної Н.С. і Лукіної Т.О. для контролю рівня знань з предметів, ступеня їх засвоєння використовуються різні методи: діагностичні завдання, формальні (тести, анкети, діагностичні контрольні роботи) і неформальні (бесіди, спостереження) засоби. Саме ці науковці зробили найбільший внесок у аспект науки, який розглядається.

Лозниця В.С., окрім вищезазначених методів і форм здійснення моніторингу, виділяє також **комбіноване опитування та іспити**.

Мокшеєв В.А. бачить найбільш технологічним і інформаційним методом **анкети**, надає великого значення спостереженню.

Сластьонін В.А., вважає, що організація моніторингу може проявлятися у формі усного індивідуального контролю, усного фронтального контролю, письмового контролю, практичного контролю, програмованого контролю, самоконтролю, комбінованого контролю. Всі види контролю, які були визначені науковцями у своїх працях, можна поділити на усну і письмову перевірку.

Щодо **усних методів контролю**, то вони знаходять своє застосування при безпосередньому спілкуванні вчителів і учнів. Вони допомагають педагогу отримати інформацію про засвоєння навчального матеріалу і здійснити необхідні педагогічні дії, а школярам глибше розібратися з матеріалом, який вивчається.

Усна перевірка буде більш ефективною, якщо розширити діапазон форм її застосування, відійти від трафаретного опитування, яке часто перетворюється в діалог між вчителем і одним із учнів. Тому до усної перевірки повинні залучатися всі і з дозволу вчителя можуть доповнювати відповідь або й навіть виправляти відповіді. [1]

Письмова форма перевірки знань застосовується тоді, коли потрібно продіагностувати інформативність відповіді. Цю форму вважають головною, бо вона має низку переваг: відповідь фіксується і її «тверда копія» залишається і може бути використана повторно. Для письмових відповідей можна встановити чіткіші критерії, чим забезпечується вища об'єктивність діагностування. Але є і недоліки. Навіть, якщо всі вчителі користуються однаковими критеріями оцінювання письмової роботи, суб'єктивізм буде завжди присутнім. Серед факторів, що впливають на педагогів при оцінюванні письмових робіт, виділяють такі, як обсяг письмової продукції, граматичні й орфографічні помилки, почерк, послідовність оцінювання робіт, ставлення до учня.

Щодо переваг усного опитування, то вони полягають в тому, що здійснюється контроль не тільки знань, а й вербальних здібностей, виправляються помилки не тільки у фактичному матеріалі, а й у мовному. Недоліком є велика витрата навчального часу.

Джерелом інформації про результати навченості є оцінка вчителя, його думка, думка учня, які мають елемент суб'єктивізму. Виникає потреба в науково-обґрунтованих методах об'єктивного контролю. Одним з таких методів вважають тестування. Поєднання об'єктивних та суб'єктивних показників під час здійснення моніторингу дає реальну картину фактичного результату рівня та якості засвоєння змісту освіти.

Більшість вчителів усвідомлює, що в системі контролю навчальних досягнень учнів є багато недосконалого, що не відповідає сучасним вимогам.

Основні недоліки традиційного здійснюваного контролю можна вказати два:

1. Репродуктивний характер.
2. Суб'єктивність в оцінюванні навчально-пізнавальної діяльності.

Подоланню їх певною мірою сприятиме впровадження тестового контролю навчальних досягнень.

У тестології виділяють різні **види тестів**. Їх класифікують:

- *за цільовими, функціональними і смисловими ознаками*: констатуючі, діагностуючі, прогностичні тести – за метою застосування; тести поточного, межового (проводяться наприкінці семестру), підсумкового (проводяться в кінці кожного навчального року) – за видом контролю; тести, спрямовані на вимірювання рівня засвоєння мовного матеріалу; тести, спрямовані на вимірювання рівня сформованості мовленнєвих умінь – за об'єктом контролю; тести, орієнтовані на норми знань; тести, орієнтовані на критерій оцінювання – за співвідношеннями з нормами чи критеріями; стандартизовані (тест, що пройшов апробацію на досить великій кількості учасників тестування); нестандартизовані тести (тести, складені самими вчителями – за статусом програми контролю).

- за *формальними ознаками*: вибіркові тести, тести з вільною конструйованою відповіддю – за структурою та способом оформлення відповіді; альтернативні тести, тести множинного, тести перехресного вибору – за характером вибіркових відповідей; тести на швидкість, на складність – за гомогенністю завдань; тести з використанням ТЗН – за способом презентації мовленнєвого стимулу; машинні, безмашинні – за використанням засобів оперативного машинного зв'язку.

Письмову і усну перевірку, як форми діагностування успішності студентів, часто називають суб'єктивними. Їм протиставляються об'єктивні тести. Підласий І.П. **розміття тестів** зводить до трьох основних:

- 1) тести, що фіксують успішність у цілому після завершення встановленого періоду навчання;
- 2) тести, що фіксують успішність виконання окремих розділів навчального плану і досягнення запроєктованих цілей;
- 3) тести, що фіксують успішність на конкретному відрізку навчання.

За їх допомогою ефективно забезпечується попередній, поточний, тематичний контроль.

Для тематичного тестування краще використовувати готові тестові завдання, розроблені професіоналами служби педагогічного тестування або розробити власні тести, враховуючи такі **особливості розробки тестів**, при розробці тестів важливо, наскільки вони відповідають запланованим цілям навчання. Важливими критеріями тестів досягнень є валідність, репрезентативність, надійність, диференційованість.

Валідність тестів визначається статистичними методами. Ступінь надійності характеризується стабільністю, стійкістю показників при повторних замірюваннях за допомогою цього ж тесту або рівноцінного. Кількісний показник характеризується ймовірністю досягнення запроєктованих результатів (правильність досягнення).

Чим вищий тематичний зміст тестових завдань, тим нижча надійність тесту. Тест, націлений на перевірку конкретної теми, буде більш надійним, ніж тест, націлений на перевірку всього курсу тому, що змістовність останнього тесту вища. Найбільшу цінність мають завдання, на які правильно відповідають 45-80 % учнів.

Характеристика диференційованості пов'язана з використанням таких тестів, де потрібно вибрати правильну відповідь із декількох запропонованих. Якщо всі учні знаходять правильну відповідь на одне питання, і також дружно не можуть знайти відповідь на інше, то це є сигналом для удосконалення тесту. Практично диференціюють тести за результатами статистичного аналізу, порівнюючи результати виконання тесту в цілому з результатами виконання окремих завдань.

Крім розглянутих критеріїв використовується і **показник ефективності тесту**. Тест, який забезпечує за рівноцінних умов більшу кількість відповідей за одиницю часу, вважається більш ефективним.

Висновок. Причиною недоліків в знаннях є відсутність моніторингу за засвоєнням програмного матеріалу. Свою основну функцію – забезпечення зворотного зв'язку в навчальній діяльності вчителів і учнів – моніторинг може виконуватися за умови отримання об'єктивної, своєчасної інформації щодо протікання засвоєння кожним учнем програмного матеріалу з одночасним виявленням недоліків в їх знаннях. Тому ми розглянули актуальне питання щодо вибору інструментарію для здійснення моніторингу якості навчальних досягнень учнів.

Список використаних джерел

1. Барна М. Шкільний моніторинг як засіб якісних змін в освіті. / М. Барна. // Управління освітою. – 2001. – № 3. – С. 6-7.
2. Локшина О.І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід // Пед. і псих. – 2003. – № 1. – С. 108-116.